

Rapport fra
Udvalget til styrkelse af historie
I folkeskolen

Juni 2006

1. Indledning.....	2
1.1. Udvalgets sammensætning	2
1.2. Kommissorium for udvalget.....	2
1.3. Udvalgets arbejde.....	4
2. Sammenfatning af udvalgets anbefalinger	5
3. Vurdering af Fælles Mål, Faghæfte nr. 4.....	7
3.1. Omfang og overordnet systematik.....	7
3.2. Formål	7
3.3. Balance mellem kundskabs- og færdighedsområder.....	8
3.4. Trinmål og slutmål.....	8
3.5. Opdelingen i undervisningsforløb.....	9
3.6. Progression	9
3.7. Den nationale og den globale historie	10
4. Vurdering af fagets nuværende praksis	11
4.1. Kronologisk overblik.....	11
4.2. Sammenhængsforståelse	12
4.3. Valg af fagligt stof.....	13
4.4. Historiefagets lærere.....	13
5. Anbefalinger til indholdsmæssig styrkelse af historie.....	14
5.1. En enkel og overskuelig opbygning af faghæftet	14
5.2. Formål	14
5.3. Fokus	14
5.4. Indhold.....	15
5.5. Faglige mål.....	16
5.6. Kanon.....	18
5.7. Historiefagets lærere.....	19
5.8. Principper for undervisningen	20
5.8.1. Nærhed	20
5.8.2. Indlevelse.....	20
5.8.3. Historie skabes og forandres	21
5.8.4. Historie på de yngre klassetrin	21
5.8.5. Historie på de afsluttende klassetrin.....	22
6. Konsekvenser af fagets status som prøveforberedende fag.....	24
6.1. Den daglige undervisning	24
6.2. En mundtlig prøve.....	24
6.2.1. Synopseprøve.....	24
6.2.2. Mundtlig prøve med forberedelse	25
6.3. En skriftlig prøve	25
7. Historieudvalgets videre anbefalinger.....	26
7.1. Initiativer på centralt niveau.....	26
7.2. Initiativer på institutionsniveau.....	26
7.3. Initiativer på lokalt niveau	26
8. Efterskrift	28

1. Indledning

Folketinget har vedtaget Lov om ændring af lov om folkeskolen, Lov nr. 313 af 19. april 2006. Det indebærer, at fagene kristendomskundskab, historie og samfundsfag får status som prøvfag. Ved samme lov bestemmes, at historie på 4. og 5. klassetrin tillægges yderligere 30 timer på hvert af de nævnte klassetrin. Loven indebærer en styrkelse af de enkelte fag og giver anledning til en revurdering af læreplanerne for fagene. Endvidere fremgår det af regeringens debatoplæg til Globaliseringsrådet om ”Verdens bedste folkeskole – vision og strategi” under afsnittet ”Initiativer til styrket faglighed inden for de grundlæggende fagområder”, at der skal ske en styrkelse af de kulturbærende fag.

På den baggrund har undervisningsministeren nedsat et udvalg, der skal fremsætte anbefalinger til styrkelse af faget historie.

1.1. Udvalgets sammensætning

Medlemmer af udvalget til styrkelse af historie i folkeskolen er:

Knud J. V. Jespersen, (udvalgets formand) professor, dr.phil., Syddansk Universitet, Institut for historie, Kultur og Samfundsbeskrivelse.

Jens Aage Poulsen, lektor, cand.pæd., CVU Jelling

Harry Haue, lektor, dr.phil., Syddansk Universitet, Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier

Inger Brinkmann Poulsen, konsulent, Skole-Kirke-Tjenesten i Hjørring Provsti

Claus Buttenschøn, konsulent, cand.pæd.

Sten Nicolaisen, konsulent, cand.pæd., Børne- og Ungdomsforvaltningen, Københavns Kommune

Keld Grinder-Hansen, direktør, cand.mag., Dansk Skolemuseum

Lene Rasmussen, lærer, cand.pæd., formand for Foreningen af Lærere i Historie og Samfundsfag, Sanderumskolen.

Bodil Horn, kontorchef, Afdelingen for grundskole og folkeoplysning, Undervisningsministeriet.

1.2. Kommissorium for udvalget

Udvalget blev nedsat med følgende kommissorium:

Den 16. januar 2006

Kommissorium for udvalg til styrkelse af historie i folkeskolen

Baggrund

Regeringen vil fremsætte forslag om at historie på 4. og 5. klassetrin tillægges yderligere 30 timer om året, jævnfør regeringsgrundlaget ”Nye Mål”, februar 2005. I en mere og mere global verden er det afgørende, at alle danske børn har et solidt kendskab til historie og den danske kulturarv.

Endvidere fremgår det af regeringens debatoplæg til Globaliseringsrådet ”Verdens bedste folkeskole – vision og strategi”, august 2005, under afsnittet ”Initiativer til styrket faglighed inden for de grundlæggende fagområder”, at der skal ske en styrkelse af de kulturbærende fag.

Regeringen har den 7. december 2005 fremsat lovforslag, som bl.a. indebærer, at historie opnår status af prøvfag. Konsekvenserne heraf skal indgå i udvalgets vurderinger.

Regeringen ønsker, at historieundervisningen skal give eleverne et kronologisk overblik over begivenheder, udviklingsforløb og forandringsprocesser, som er en del af danskernes fælles kulturgrundlag. Undervisningens indhold skal dække alle væsentlige emner og perioder gennem hele tidsforløbet.

Det er regeringens opfattelse, at elever i folkeskolen ikke i tilstrækkelig grad er fortrolige med fortællingerne fra Danmarks historie, og at de ikke har tilstrækkeligt kendskab til andre nationers historie. Som noget nyt vil regeringen indføre en historiekanon.

Udvalgets opgaver

Der nedsættes et udvalg for historie bestående af eksperter, forskere og eventuelt embedsmænd, der skal udarbejde anbefalinger til, hvordan historiefaget kan styrkes. Udvalget skal som grundlag herfor vurdere de nuværende faglige beskrivelser - Faghæfte 4. Udvalgets vurderinger skal især sætte fokus på vægtningen mellem fagets tre kundskabs- og færdighedsområder samt fagets formål og rolle som kulturbærende fag. Fagets tre kundskabs- og færdighedsområder er:

- Historie i fortid og nutid
- Tid og rum
- Fortolkning og formidling.

Endvidere skal udvalget overveje, hvordan fagets kommende status som prøvfag bedst udmøntes gennem de faglige beskrivelser.

Der udarbejdes en historiekanon, som skal indskrives i slutmålene for historie. Den skal sikre, at alle elever bliver fortrolige med 25-40 væsentlige begivenheder inden for Danmarks historie og andre nationers historie.

Udvalget til styrkelse af historie i folkeskolen skal

- Vurdere nuværende systematik og progression i faget i forhold til at sikre eleverne sammenhængsforståelse og kronologisk overblik.
- Anbefale strategier for, hvordan undervisningen kan dække alle væsentlige emner og perioder gennem hele tidsforløbet.
- Vurdere nuværende slut- og trinmåls balance mellem *kundskaber* om indhold og *færdigheder* i at analysere, vurdere og formidle indhold.
- Vurdere de nuværende faglige beskrivelser vægtning af Danmarks historie.
- Overveje konkretiseringsniveauet for 25-40 væsentlige historiske begivenheder eller forløb, som skal udgøre en kanon for historiefaget og give eksempler herpå.
- Vurdere, hvilken betydning fagets kommende status som prøvfag bør få for de faglige beskrivelser.
- Vurdere væsentlige muligheder for yderligere tiltag til styrkelse af historie.

Udvalget bør tage udgangspunkt i en omprioritering fra den nuværende indsats til en mere målrettet indsats. Udvalget bør således lægge vægt på initiativer, som ikke indebærer offentlige merudgifter.

Udvalgets formand og medlemmer udpeges af undervisningsministeren, og sekretariatsfunktionen varetages af Undervisningsministeriet.

Udvalget færdiggør sit arbejde senest den 15. juni 2006.

1.3. Udvalgets arbejde

Udvalget samledes første gang til møde den 2. marts 2006, og der har i perioden herfra og til den 15. juni 2006 været afholdt yderligere seks møder. Møderne har først og fremmest været benyttet til at drøfte historiefagets formål, fokus, indhold, faglige mål og kanon samt den kommende prøve. Drøftelserne har taget udgangspunkt i erfaringer og vurderinger vedrørende det gældende faghæfte. Udvalgets medlemmer har løbende skrevet oplæg til møderne, og udvalgets rapport bygger på medlemmernes egne tekster og essensen af de drøftelser, der har været ført på udvalgmøderne.

Udvalgets medlemmer har været enige om, at faget skal styrkes fagligt, og at der skal skabes mulighed for at fagligt kompetente lærere underviser i faget fra 3. til 9 klassesetrin. Udvalget har set det som en positiv udfordring at give bud på en kanon for historiefaget, og der har været stor konsensus om valget af kanonpunkter og om den form kanonpunkterne har.

Rapporten fremhæver betydningen af, at historiefaget får mulighed for at udvikle sig efter de intentioner, der vil fremgå af det kommende faghæfte, og rapporten omhandler derfor både skolernes historiefaglige miljø og lærernes kompetencer.

Rapporten afgives i enighed bortset fra bemærkningen under afsnit 5.6. om rækkefølgen, hvori kanonpunkterne integreres.

2. Sammenfatning af udvalgets anbefalinger

Udvalget har blandt flere anbefalinger udpeget nedenstående 16 hovedanbefalinger. Rækkefølgen er ikke et udtryk for en prioritering, men følger rapportens disposition.

1. Fagformålet bør formuleres mere funktionelt, således at sammenhængen mellem historiebevidsthed, kundskaber og færdigheder fremstår eksplicit. (Rapportens afsnit 5.2.)
2. Formålet for historie i folkeskolen ændres og får følgende formulering:

”Formålet med undervisningen er at give eleverne kronologisk overblik, styrke deres viden om og forståelse af historiske sammenhænge og øve dem i at bruge denne forståelse i deres hverdags- og samfundsliv.” (Rapportens afsnit 5.2.)
3. Fokus udfolder fagformålet og angiver, at eleverne gennem undervisningen i historie skal udvikle kompetencer inden for følgende områder:
 - kronologisk overblik
 - udviklings- og sammenhængsforståelse
 - brug af historie.(Rapportens afsnit 5.3.)
4. Kulturmøder, dvs. sammenhænge mellem nationale og globale aspekter af historien bør vægtes mere, og også de yngste elever bør præsenteres for historiske begivenheder, som geografisk ligger fjernt fra deres egen hverdag. (Rapportens afsnit 5.4.)
5. Den faglige viden, som eleverne skal erhverve gennem undervisningen, udmøntes i enkle og klare faglige mål. Ved at holde sig de faglige mål for øje kan lærere, forældre og andre med ansvar for elevernes udvikling være med til at sikre, at disse i stigende grad opbygger viden, så de erhverver sig kronologisk overblik, udviklings- og sammenhængsforståelse samt indsigt og erfaring i brug af historie. (Rapportens afsnit 5.5.)
6. Kanon fremstår som en liste over afgrænsede begivenheder og forløb, som udgør en integreret del af det samlede historiefaglige stof. Kanonpunkterne repræsenterer væsentlige brud og forandringer, eller de har en symbolværdi, der giver klare signaler om indhold og muligheder for perspektivering. (Rapportens afsnit 5.6.)
7. Kanon bør være dynamisk. Med jævne mellemrum kan kanon tages op til revision i takt med at historieopfattelse og samfund udvikler sig og til stadighed retter fokus mod nye opmærksomhedsfelter. (Rapportens afsnit 5.6.)
8. Kanonpunkterne opstilles kronologisk og indgår i elevernes undervisning i den angivne rækkefølge - på de yngste klassetrin dog tilpasset elevernes begyndende erfaring med historiefaget. (Rapportens afsnit 5.6.)

9. Undervisningsvejledningen bør give forslag til perspektivering af hvert kanonpunkt, så disse forslag kan inspirere til arbejdet med lignende eller anderledes forhold andre steder og til andre tider. (Rapportens afsnit 5.6.)
10. Kanon tager højde for, at samfundets forskellige politiske og kulturelle grupperinger skal opleve, at listen over kanonpunkter også repræsenterer deres historie. (Rapportens afsnit 5.6.)
11. Lærere, der underviser i historie fra 3. til 9. klassetrin, skal have en linjefagsuddannelse eller en efteruddannelse, som giver tilsvarende faglige kompetencer. (Rapportens afsnit 5.7.)
12. Lærere i historie og i samfundsfag bør samarbejde om at se samfundsfaglige problemstillinger i et historisk perspektiv og at inddrage samfundsfaglige aspekter i arbejdet med historiske problemstillinger. (Rapportens afsnit 5.8.5.)
13. Den afsluttende prøve gennemføres som en mundtlig prøve med forberedelsestid, således at alle fagets aspekter kan gøres til genstand for bedømmelse. (Rapportens afsnit 6.1.)
14. Den afsluttende prøve tager udgangspunkt i de faglige mål efter 9. klassetrin og i det faglige stof, der er gennemgået på 8. og 9. klassetrin, herunder kanonpunkter. (Rapportens afsnit 6.1.)
15. Der igangsættes forskningsbaserede undersøgelser af historieundervisningens praksis i folkeskolen. (Rapportens afsnit 7.2.)
16. Historiefagets efter- og videreuddannelse må styrkes, så undervisningen i højere grad end i dag varetages af fagkompetente lærere fra 3. til 9. klassetrin. Diplomuuddannelsen bør opprioriteres, så der uddannes lærere med særlig faglig ekspertise, som kan bistå skolens øvrige historielærere. (Rapportens afsnit 7.2.)

3. Vurdering af Fælles Mål, Faghæfte nr. 4

Udvalgets vurdering af faghæftet er foretaget ud fra en brugersynsvinkel. Faghæftet er i første række tænkt som et redskab for læreren i forbindelse med planlægning og evaluering af klassens undervisning og i forbindelse med den løbende evaluering af den enkelte elevs udbytte af undervisning.

Faghæftet spiller også en rolle i forbindelse med skole-hjem samarbejdet. Forældre og andre med interesse for folkeskolen skal på grundlag af dette kunne danne sig overblik over krav og forventninger til skolens undervisning og børnenes faglige udvikling.

3.1. Omfang og overordnet systematik

Faghæfterne fra 1995 bar præg af, at de fleste fag havde hver deres særegne måde at præsentere sig på. Det var ikke brugervenligt. Derfor blev både ”Klare Mål” og ”Fælles Mål” opbygget ud fra en systematik, som var fælles for alle fagenes faghæfter. Systematikken gik videre end til, at faghæfterne blev opbygget inden for samme teksthierarki. Systematikken blev også gennemført i forhold til den form, som målene fik, og den måde, hvorpå beskrivelser, læseplaner og vejledninger blev opbygget.

Undervisningsministeriet harmoniserede opbygningen af faghæfterne for at gøre det muligt for lærere, forældre og andre interesserede at orientere sig om fagenes mål, indhold og arbejdsformer. Hvis fx forældre har sat sig ind i, hvordan man kan finde frem til trinmålene i historie efter 4. klassetrin, vil de ubesværet kunne søge oplysning om, hvilke trinmål der er gældende for de øvrige fag på barnets skema.

Faghæfternes teksthierarki kom derved til at bære præg af knopskydning, hvor nye tekstelementer blev tilføjet over og under tidligere tekster, uden at der blev foretaget justeringer i forhold til de oprindelige tekstelementer.

Det blev også svært at se markante forskelle på teksttyper som fx beskrivelser og læseplan. For at komme læseren i møde blev faghæftet opbygget, så trinmål og beskrivelser blev gentaget i forskellige opsætninger, men lærere og forældre skal være velbevandede i anvendelsen af hæftet for at kunne danne sig et hurtigt og klart overblik over fagene.

Det medførte, at faghæftet fik et unødvendigt stort omfang med tekstelementer, der fremtræder som gentagelser. Udvalget finder, at det er uheldigt i forhold til både lærere og forældre, som skal kunne anvende hæftet.

3.2. Formål

Formålet i ”Fælles Mål” forblev uændret, som det blev formuleret i foråret 1994, hvor historiebevidsthedsbegrebet blev centralt og eksplicit formuleret. Begrebet kan imidlertid forekomme abstrakt og vanskeligt at bruge i den konkrete undervisning.

I fagformålet blev historiebevidsthed således nævnt i stk. 1, mens fagets kundskaber og færdigheder blev omtalt i stk. 3. Det betyder, at den nødvendige sammenhæng og dialektik mellem historiebevidsthed og fagets kundskaber og færdigheder ikke kom til at fremstå klart. Den debat, som siden 1994 har været ført om skolefaget historie, har tydeligt afsløret, at det er et problem, at formålets stk. 1. og stk. 3. ikke ses i indbyrdes sammenhæng.

Artikler i faglige tidsskrifter og i dagspressen har afsløret en polarisering af meningene om historieundervisningen. Yderfløjene beskylder gensidigt hinanden for at spolere faget - enten ved at styrke fagets kundskaber og færdigheder på bekostning af elevernes historiebevidsthed eller ved at fokusere på elevernes udvikling af historiebevidsthed og nedtone eller endda negligere fagets kundskaber og færdigheder. Det må anses for uheldigt, eftersom viden om historie og udvikling af historiebevidsthed efter udvalgets opfattelse ikke udelukker hinanden, men tværtimod er hinandens forudsætninger. Derfor anbefales et nyt formål.

3.3. Balance mellem kundskabs- og færdighedsområder

Alle faghæfter fra 1995 opererede med begrebet centrale kundskabs- og færdighedsområder. I det første historiefaghæfte blev der opstillet ni kundskabsområder og otte færdighedsområder. De emner og temaer med problemstillinger, som indgik i undervisningen, skulle inddrage aspekter fra alle disse områder og deres indbyrdes sammenhænge. Der tegnede sig et indviklet mønster, og i de følgende faghæfter "Klare Mål" og "Fælles Mål" blev de centrale kundskabs- og færdighedsområder forenklet og organiseret under tre overskrifter: "Historie i fortid og nutid", "Tid og rum" og "Fortolkning og formidling".

- "Historie i fortid og nutid" angav det historiske indhold, dvs. alle stofområder.
- "Tid og rum" opstillede hovedsageligt mål for udviklingen af elevernes kronologiske forståelse og overblik. Opbygning og brug af klassens og elevens tidsfriser blev placeret omtalt i de enkelte trinmål, og eleverne skulle lære de gængse betegnelser for tidsepoker, ligesom de skulle kende til forskellige former for tidsregninger.
- "Fortolkning og formidling" opstillede mål for, at eleverne skulle erhverve sig forudsætninger for at skabe historisk viden og formidle den.

Under hver af de tre overskrifter blev der opstillet mål for både kundskaber og færdigheder. Det fremgik i øvrigt af sætningen foran hvert afsnit: "Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at ". Imidlertid kom kundskaber nødvendigvis til at fylde mest under den første overskrift, og færdigheder kom til at fylde mest under den sidste overskrift.

De tre overskrifter og vægtningen mellem kundskaber og færdigheder fungerede måske nok i forbindelse med en teoretisk udredning, men i de konkrete overvejelser vedrørende tilrettelæggelse af undervisningen har de vist sig mindre anvendelige. Dels kan der opstå tvivl om, hvad overskrifterne egentlig dækker, dels er opdelingen netop teoretisk.

3.4. Trinmål og slutmål

Trinmål blev betegnelsen for de mål, der er opstillet efter hvert undervisningsforløb, altså efter 4., efter 6. efter 8. og efter 9. klassetrin. Det virker umiddelbart ulogisk, at der efter 9. klassetrin også optræder en række slutmål ved siden af de afsluttende trinmål. Eftersom slutmålene har en meget overordnet karakter, er de næppe et velegnet arbejdsredskab for lærerne.

Selve princippet om en systematisk opstilling af trinmål frem mod slutmål fik den fordel, at det blev tydeligt for forældre, lærere og andre med interesse for folkeskolen, hvordan elevens læring kan ses som en sammenhængende progressiv udvikling. Især faghæftets synoptiske opstilling gav et overblik over historiefaget – sådan som lærere skal tilrettelægge undervisningen – og sådan som forældre kan forvente, at deres børn møder faget i skolen.

De enkelte trinmål kom dog langt fra til at fremstå på samme konkretiseringsniveau, og det blev en kilde til undren, når fx et trinmål var meget bredt formuleret:

”give eksempler på relationer mellem lokalhistorie og Danmarkshistorie”

og et andet var meget specifikt formuleret:

”fortælle om historiske personligheder og den betydning, de tillægges for udvikling af politiske og kulturelle fællesskaber, herunder Luther og reformationen samt Grundtvig og folkeoplysningen.”

3.5. Opdelingen i undervisningsforløb

Historieundervisningen har frem til 2002 været beskrevet i to forløb dækkende skiftende klassetrin alt efter lovgivningens skiftende bestemmelser om, på hvilke klassetrin der skulle undervises i historie. Men altid en opdeling i to forløb: de yngre klassetrin og de ældre klassetrin. Opdelingen var hensigtsmæssig især efter folkeskoleloven af 1975, hvor historie i lighed med biologi og geografi var tillagt en ugentlig time på 3. – 5. klassetrin. Samarbejdet mellem disse tre fag blev en indarbejdet praksis frem til folkeskoleloven af 1993, og man kaldte samlet fagene for orienteringsfag.

Efter folkeskoleloven af 1993 blev eleverne ikke længere undervist i geografi og biologi på de yngre klassetrin, og historiefaget fik sit eget selvstændige liv som et langt forløb uden tydelig opdeling. Men i 2002 blev Klare Mål gældende, og fra da af har faget været opdelt i to-årige forløb 3.-4. klassetrin, 5.-6. klassetrin og 7.-8. klassetrin. Denne tredeling ændredes med Fælles Måls faghæfte i 2004, da historie var blevet genindført på 9. klassetrin, som nu fik sit eget forløb på kun et år.

Det virkede kunstigt, at 9. klassetrin med 30 årlige undervisningstimer skulle optræde som et særskilt forløb. Det blev ikke tydeligt, at der er tale om en progression fra trinmålene efter 8. klassetrin til trinmålene efter 9. klassetrin. Samtidig blev det faglige indhold på 9. klasse for omfangsrigt til, at man kan forestille sig, at undervisningen kan leve op til målene. Og det kom til at indebære en risiko for, at læreren kunne opfatte målene som mål, der kan plukkes af.

3.6. Progression

I Klare Mål fra 2002 var historieforløbet delt op i tre forløb med hver sine delmål, der samlet angav progressionen i faget. Elevernes modenhed og kognitive udvikling var hovedprincippet i progressionen. Man kunne således følge et fagligt mål fra det enkle efter 4. klassetrin til det mere komplekse efter 8. klassetrin. Med eksempler var der angivet konkrete forslag ved de enkelte delmål.

I Fælles Mål fra 2004 blev de vejledende delmål konverteret til bindende nationale trinmål, og progressionen i det samlede historieforløb blev derved blevet sløret. Det skyldtes primært to ting:

For det første blev nogle - men ikke alle - eksempler integreret i trinmålene, og der blev således markante variationer i konkretiseringen af de enkelte trinmål. Eksemplerne måtte nødvendigvis integreres i trinmålene, fordi en bindende juridisk tekst ikke kan indeholde ordet ”fx”.

For det andet blev historie et fag på 9. klassetrin og fik sine egne trinmål, som skulle tilpasses slutmålene, der ikke måtte ændres, og derfor var det vanskeligt at se en funktionel progression i forhold til 8. klasse.

3.7. Den nationale og den globale historie

Faghæftets læseplan angiver, at ”Dansk historie skal stå centralt i undervisningen”, men at Danmarks historie også skal ses ”i sammenhæng med Nordens, Europas og Verdens historie”. Fagets trinmål og slutmål inden for kundskabsområdet ”Historie i fortid og nutid”, modsvarer disse udsagn.

Det historiske stof, der nævnes under kundskabsområdet ”Historie i fortid og nutid” afspejler en form for progression, der på de yngre klassetrin især omhandler elevens nære omgivelser, fx lokalhistorie og Danmarks historie, og gennem årene inddrager stadig fjernere geografiske områder.

For at illustrere dette citeres i det følgende korte uddrag fra læseplanens fire undervisningsforløb

Første forløb 3. - 4. klasse	Forhold fra elevernes livsverden inddrages for at støtte deres forståelse af andre tiders livsvilkår, samfund og kulturer. Eleverne arbejder med historiske spor i nærmiljøet, som udbygger deres kendskab til leve- og produktionsvilkår i forskellige tidsaldrer.
Andet forløb 5. – 6. klasse	Eleverne beskriver forhold fra egne livsvilkår, som kan sættes i relation til såvel Danmarks historie og den øvrige verdens historie med henblik på at udvikle deres forståelse af tids- og kulturbetingede ligheder og forskelle for mennesker og samfund.
Tredje forløb 7. – 8. klasse	Eleverne arbejder med mere sammensatte forestillinger om kontinuitet og forandring i menneskers samfundsmæssige liv – heri inddrages sammenhænge mellem det lokale, det regionale, det nationale og globale.
Fjerde forløb 9. klasse	I valget af indhold vægtes aktuelle globale problemstillinger af politisk, social, økonomisk og kulturel karakter, som eleverne øger deres indsigt i ved at arbejde med dem i en historisk kontekst.

Udvalget anser vægtningen mellem den nationale og den globale historie for rimelig, men mener dog, at kulturmøder, dvs. sammenhænge mellem nationale og globale aspekter af historien kan vægtes mere, og at også de yngste elever bør præsenteres for historiske begivenheder, som geografisk ligger fjernt fra deres egen hverdag.

4. Vurdering af fagets nuværende praksis

Udvalget har vurderet fagets nuværende praksis på baggrund af enkelte af de relativt få undersøgelser, der gennem de senere år er gennemført af effekten af historieundervisningen. Udvalgets medlemmer har endvidere bidraget med kvalificeret viden og et bredt erfaringsgrundlag.

4.1. Kronologisk overblik

Spørgsmålet om, hvorvidt folkeskolens historieundervisning giver eleverne et kronologisk overblik, er et tilbagevendende spørgsmål. I mange forord til lærebøger begrundes udgivelsen med, at det er netop denne bogs særlige kvalitet, at den bedre end andre sikrer elevens kronologiske overblik. Det er næppe forkert at fremhæve, at etableringen af et nødvendigt kronologisk overblik, uden at havne i tom årstals-eksercits, altid har været et af fagets vigtigste didaktiske udfordringer. Såfremt denne udfordring ikke tages op risikerer faget at miste sin eksistensberettigelse, jf. udvalgets kommissorium.

Flere undersøgelser har vist, at eleverne ved overgangen til de gymnasiale uddannelser har et meget rudimentært kronologisk overblik, men dels er disse screenings ved indgangen til de gymnasiale ungdomsuddannelser ikke repræsentative, dels er de ikke alment tilgængelige. Selv om sådanne undersøgelser således næppe kan betegnes som et brugbart erfaringsgrundlag, er de ikke desto mindre udtryk for, at de uddannelsesinstitutioner, som aftager folkeskolens elever, er meget interesserede i at kunne tilrettelægge deres undervisning, så den tager over, hvor folkeskolens slap. Og det har vist sig vanskeligt. Under læreplansarbejdet i historie i henholdsvis det almene gymnasium og handelsgymnasiet i 2004, var det således udvalgenes opfattelse, at det grundlag, som folkeskolens historieundervisning havde tilvejebragt, var for spredt til, at det kunne danne udgangspunkt for tilrettelæggelsen af undervisningen i de gymnasiale uddannelser.

I 1995 blev der i Europa gennemført en undersøgelse af de 15-åriges historiebevidsthed og politiske dannelse. 31.000 elever deltog, herunder 61 tilfældigt udvalgte danske klasser. Rapporten *Youth and History*, der udkom i 1997, dannede grundlag for en særlig publikation: *Ungdom og historie i Norden*, (red.) M. Angvik og V.O. Nielsen.

Undersøgelsen er nu 11 år gammel, og den er gennemført før ”Klare Mål” og ”Fælles Mål” havde sat sig deres spor. Derfor siger den heller ikke direkte noget om situationen i 2006. Men da den er den sidste større samlede undersøgelse af elevers udbytte af historieundervisningen, skal den refereres her. I øvrigt er der endnu ikke markante tegn på, at elever, der forlader folkeskolen, har et bedre kronologisk overblik end i 1995.

En del af undersøgelsen beskæftigede sig med elevernes historiekundskaber. Historiekundskaber defineres her som viden om historiske personer, situationer/forhold og begreber, som er forstået og bearbejdet af eleven, således denne er i stand til at foretage relativ kronologisk bestemmelse og forstå årsagssammenhænge. Eleverne blev spurgt om rækkefølgen af følgende begivenheder i det 20. århundrede: Procenttallene angiver hvor mange elever, der havde placeret begivenheden korrekt.

Den russiske revolution	30.6 %
Den anden verdenskrig	35.6 %
Det sorte Afrikas afkolonisering	7.9 %
Oprettelsen af FN	30.3 %
Den store verdensdepression	14.8 %

Knap 2/3 af danske elever kunne således ikke placere 2. verdenskrig i den rette rækkefølge i forhold til de anførte begivenheder i det 20. århundrede, men var ikke desto mindre på dette punkt bedre end eleverne fra de andre nordiske lande. Det kneb gevaldigt med placeringen af det sorte Afrikas afkolonisering, og på de fire andre områder lå Danmark under det nordiske gennemsnit.

Sammenfattende ved vi ikke meget om, hvilken kronologisk viden eleverne har, når de i dag forlader 9. klasse. Men fornemmelsen blandt gymnasielærere er, at eleverne forlader folkeskolen med en meget tilfældig historisk viden og uden kronologisk overblik. Det giver ikke et rimeligt grundlag for tilrettelæggelsen af undervisningen i de gymnasiale uddannelser, og det kan vel også vanskeligt danne grundlag for en udnyttelse af det historiske perspektiv i en demokratisk samtale.

4.2. Sammenhængsforståelse

Det forventes, at historieundervisningen kan bibringe eleverne sammenhængsforståelse. Meget sjældent præciseres det imidlertid, hvilke former for sammenhænge eleverne skal kunne forstå og bruge.

Kronologisk sammenhængsforståelse er et selvfølgelig krav. Det indebærer, at eleverne kan relatere forskellige begivenheder og forløb i indbyrdes kronologisk sammenhæng, og at eleverne kan håndtere begreberne 'før', 'efter' og 'samtidig med'. Kronologisk sammenhængsforståelse spiller sammen med kravet om kronologisk overblik.

Sammenhængsforståelse indskrænker sig ikke alene til kronologisk sammenhængsforståelse. Den rører også ved historiefagets centrale begreber og metoder. Eleverne skal udvikle forståelse af, hvordan de selv og andre kan bearbejde historisk stof i forbindelse med gengivelse, analyse, forklaring, fortolkning, fortælling, vurdering, kritisk stillingtagen og formidling.

Det historiske stof udvælges, placeres, sammenstilles, eksponeres og gemmes væk. Hver gang nye konstellationer skabes, fortælles en ny side af historien - hver gang er der basis for nye fortolkninger og nye fortællinger. Historie er et levende univers, som opstår, glemmes, skabes og bruges i nye sammenhænge. Undervisningen skal give eleverne forståelse af disse processer.

Det vil således være af betydning at undersøge, hvad der foregår i skolens historieundervisning for at bibringe eleverne sammenhængsforståelse. Igen står vi mere eller mindre på bar bund. Udvalget opfordrer derfor til et øget samarbejde mellem skoleverdenen og didaktisk forskning.

En undersøgelse af historielærernes praksis i Danmark gennemføres for øjeblikket af cand. mag. Andreas N. H. Jensen fra Syddansk Universitet. Afhandlingen forventes færdiggjort i efteråret 2006 og inddrager materiale fra ca. 200 skoler i Danmark. Det indsamlede materiale giver allerede nu nogle fingerpeg om historieundervisningen anno 2006.

De følgende udsagn er en bearbejdet gengivelse af nogle af forfatterens foreløbige resultater på baggrund af de fokusgruppeinterviews og observationer, han har foretaget:

- På syv ud af ti skoler benytter lærerne begrebet historiebevidsthed både eksplicit og implicit. Lærerne giver dog udtryk for, at de først skulle indstille sig på en undervisning, der lever op til de eksisterende faghæfter, og at kravene derfor først er ved at være indarbejdet nu.

- Historieundervisningen på de yngre klassetrin er generelt ikke god nok. Tredje og fjerde klassetrin undervises ofte af lærere uden fagkompetence. Ofte er det dansklæreren, som varetager undervisningen i en ugentlig time i historie. Der fortælles historier, men der arbejdes ikke med historie. Der er ofte tale om historiefortælling af fiktionskarakter, og da der egentlig er tale om skønlitteratur, bliver undervisningen ofte til en ekstra dansktime.
- Historieundervisningen på mellemtrinnet synes at leve op til kravene om en alsidig undervisning. Der undervises ved brug af meget forskelligartede metoder og materialer, og der undervises i meget forskelligt stof fra skole til skole.
- Alt tyder på, at lærebogen i historie anvendes mindre end tidligere. Skolerne indkøber lærebogssystemer, men bruger dem ikke meget. Lærerne foretrækker i stigende grad at finde egnet materiale andre steder, idet de giver udtryk for, at det materiale, de selv sammensætter, er mere nuanceret og nemmere at anvende for eleverne.
- Lærerne er tilfredse med at arbejde med relativ kronologi, men anvender samtidig absolut kronologi. I de yngre klasser arbejdes med relativ kronologi, hvilket giver eleverne en alsidig forestilling om historie og fanger deres interesse. I de større klasser arbejder de fleste lærere med en absolut kronologi.

4.3. Valg af fagligt stof

I det nuværende faghæfte er antallet af trinmål inden for de toårige forløb omfattende. Og det fremgår ikke tydeligt, hvilke mål, der omhandler det faglige stof, og hvilke mål, der omhandler kompetencer, som eleverne skal udvikle gennem arbejdet med det faglige stof.

Den uklare opdeling og det omfattende antal trinmål har haft den uheldige virkning, at mange lærere giver op på forhånd, når de har set mængden af mål. Noget tyder derfor på, at opstillingen af de mange trinmål har virket mod hensigten, og at lærerne opfatter disse trinmål som et katalog, man kunne plukke i, hvorfor ikke alle trinmål er blevet tilgodeset i undervisningen.

Selvom trinmålene i det nuværende faghæfte angiver stofområder, som klassen skal arbejde med inden for et forløb på to år, viser det sig, at lærerne vælger stof ud fra helt andre kriterier. Der vælges måske stof på baggrund af tilgængeligt materiale og ud fra overvejelser om, hvad eleverne måtte opfatte som spændende. Mange elever møder således de samme emner igen og igen.

4.4. Historiefagets lærere

Meget tyder på, at undervisningen i historie i folkeskolen i alt for høj grad varetages af lærere uden linjefagsuddannelse eller en efteruddannelse, som giver den nødvendige faglige ballast. Der er ikke forskningsbaseret grundlag for at udtale sig om årsagerne hertil, men en del af forklaringen skal nok findes i forbindelse med skolernes fagfordeling.

Ønsket om at lærere arbejder i årgangsteam eller spor på langs af skoleforløbet og ønsket om at styrke fagligheden opleves på mange skoler som et dilemma. Skoler har ofte vanskeligt ved at styrke fagligheden, når de organiserer fagfordelingen ud fra et ønske om at samle elever og lærere i et socialt fællesskab, hvor lærergruppen dækker alle fag. Det er specielt et problem for fag, som har et lavt timetal inden for årsnormen. Det gælder bl.a. historie.

5. Anbefalinger til indholdsmæssig styrkelse af historie

5.1. En enkel og overskuelig opbygning af faghæftet

Udvalget anbefaler, at der foretages forenklinger og justeringer af faghæftet inden for en fælles systematik for fagene, så lærere, forældre og andre med interesse for folkeskolens undervisning kan orientere sig inden for genkendelige rammer. Det gældende faghæftes omfang og gentagelser i form af bindende og vejledende bestemmelser er den direkte årsag til, at udvalget anbefaler et ændret og forenklet tekst-hierarki.

Det vil være muligt at reducere omfanget af faghæftet. Det kan bl.a. ske ved, at faghæftets undervisningsvejledning konverteres til et on-line dokument. Derved vil det være muligt for Undervisningsministeriet at holde undervisningsvejledningen opdateret, så det bliver en inspirationskilde for lærerne, når de planlægger, gennemfører og evaluerer undervisningen. I undervisningsvejledningen skal lærerne kunne finde eksempler på best practice.

Udvalget vil bygge sine anbefalinger på følgende centrale begreber: Formål, fokus, indhold, faglige mål og kanon.

5.2. Formål

Udvalget ser ingen modsætning mellem, at undervisningen styrker elevernes historiebevidsthed, og at eleverne erhverver sig systematisk viden i form af kundskaber og færdigheder. Viden om historie og udvikling af historiebevidsthed er hinandens forudsætninger.

Udvalget er af den opfattelse, at formålet bør formuleres mere funktionelt, således at sammenhængen mellem historiebevidsthed, kundskaber og færdigheder fremstår eksplicit.

Det anbefales derfor, at formålet får følgende formulering:

Formålet med undervisningen er at give eleverne kronologisk overblik, styrke deres viden om og forståelse af historiske sammenhænge og øve dem i at bruge denne forståelse i deres hverdags- og samfundsliv.

5.3. Fokus

Fokus tegner et signalement af faget, så det bliver tydeligt, at faget er et kulturbærende fag, hvor viden, indsigt og dannelse understøtter hinanden. Med henblik på at karakterisere det særegne ved skolefaget historie anbefaler udvalget, at fagets signalement principielt fastholdes og placeres umiddelbart efter fagets formål. Som en konsekvens af udvalgets anbefaling om et forenklet formål må det eksisterende signalement justeres, så det indfanger og beskriver det ændrede formål.

Fagets skal sikre, at eleverne udvikler følgende kompetencer:
Kronologisk overblik
Udviklings- og sammenhængsforståelse
Brug af historie

Alle tre områder udvikles i et samspil. Faget skal som helhed styrke elevernes indsigt i, hvordan de selv, deres livsvilkår og samfund er historieskabte, ligesom det skal give eleverne historisk baserede forudsætninger for at forstå deres samtid og reflektere over deres muligheder.

Undervisningen skal derfor tilrettelægges, gennemføres og evalueres med henblik på, at eleverne som afsæt til deres videre liv og uddannelse

- får viden om væsentlige historiske begivenheder og samfundsforhold fra alle historiske perioder
- opbygger kronologisk overblik og forståelse af sammenhænge i historien
- styrker deres forståelse af udviklingen af dansk kultur i mødet med andre kulturer
- forstår sig selv som historieskabte og medskabere af historie.

Undervisningen skal udbygge elevernes forståelse af, at deres egne livsvilkår og det samfund, de lever i, er et resultat af en lang udvikling. De må gennem en undervisning, der lægger op til kronologisk overblik og udviklings- og sammenhængsforståelse, udbygge erkendelse af, at kendskab til væsentlige dele af det historiske forløb er nødvendig for at kunne reflektere over deres muligheder i tilværelsen.

5.4. Indhold

Fagets indhold vedrører den viden, som eleverne skal opbygge for at erhverve sig kronologisk overblik, udviklings- og sammenhængsforståelse samt indsigt og erfaring i brug af historie. Denne forståelse udvikler sig i samspil med det faglige stof.

Undervisningen skal sikre, at eleverne erhverver sig viden om, hvordan mennesket gennem tiderne har sikret sin eksistens, påvirket fordelingen af goder, deltaget i dannelsen af fællesskaber og samfund samt opfattet og søgt at påvirke tilværelsens styrende kræfter.

For at få indblik i brud og forandringer over tid, skal eleverne gennem undervisningen udfordres til at stille spørgsmål til fortiden og øve sig i at besvare disse spørgsmål ved at undersøge fortidens spor. Derved kan de bruge deres fortolkning af fortiden til at reflektere over deres eget forhold til medmennesker, natur og samfund.

Eleverne skal kunne forstå sig selv som historieskabte, og de skal kunne bruge denne forståelse som udgangspunkt for videre uddannelse og som baggrund for at deltage som borgere i samfundet. Derfor må de opbygge en voksende forståelse af væsentligste udviklingslinjer og sammenhænge ved at arbejde med emner og temaer fra oldtid til nutid. Herved skal de få mulighed for at erkende, at det historiske stof har relevans i forhold til deres egen tilværelse. For at sikre sammenhængen mellem forestillingerne om fortiden og elevernes nutid, skal eleverne have lejlighed til at undre sig over forskelle mellem før og nu. Det kan være med til at engagere eleverne i arbejdet med emner og temaer med problemstillinger.

Mange spørgsmål til fortiden vil have et lokalt, regionalt eller nationalt udgangspunkt, som imidlertid altid må ses i en større geografisk sammenhæng. I de tilfælde, hvor spørgsmålene retter sig mod interna-

tionale og globale forhold, er det omvendt hensigtsmæssigt, at disse spørgsmål relateres til det nationale niveau.

Kulturmøder, dvs. sammenhænge mellem nationale og globale aspekter af historien bør vægtes mere, og også de yngste elever bør præsenteres for historiske begivenheder, som geografisk ligger fjernt fra deres egen hverdag.

En del af det faglige stof er obligatorisk og fastlagt i en kanon, som er et væsentligt element i faget. Kanonpunkterne udgør en del af det faglige stof, der indgår i elevernes undervisning, og de er formuleret som afgrænsede begivenheder og forløb. I undervisningen er der således gode muligheder for at perspektivere kanonpunkterne i tid og rum. Der er også tid til at inddrage andet stof af betydning for elevernes udviklings- og sammenhængsforståelse og kronologiske overblik samt indsigt og erfaring i brug af historie.

Historiefagets kanon skal gøre det tydeligt, at faget er et kulturbærende fag, gennem hvilket elever erhverver sig en fælles kulturhistorisk baggrund. De obligatoriske kanonpunkter skal sikre, at alle unge, der forlader folkeskolen, har en fælles fond af viden og indsigt, der dels kan styrke brugen af fortiden i en samfundsmæssig sammenhæng, dels kan danne grundlag for den videre undervisning. I forbindelse med gennemgangen af det obligatoriske stof kan der stilles krav om, at eleven skal lære en række begreber, som fx arbejdsdeling, magt, ret og styreformere.

Undervisningen fra 3. til 9. klassetrin fremstår som et sammenhængende forløb.

5.5. Faglige mål

Det anbefales, at den faglige viden, som eleverne skal erhverve gennem undervisningen, udmøntes i enkle og klare faglige mål. Ved at holde sig de faglige mål for øje kan lærere, forældre og andre med ansvar for elevernes udvikling være med til at sikre, at de i stigende grad opbygger viden, så de erhverver sig kronologisk overblik, udviklings- og sammenhængsforståelse samt indsigt og erfaring i brug af historie.

Efter undervisningsforløb på to eller tre år opstilles derfor en række faglige mål, som undervisningen skal give eleverne mulighed for at opfylde. De faglige mål efter 9. klassetrin skal bl.a. danne grundlag for prøven i faget. Der inddrages stof, som eleverne har arbejdet med i 8. og 9. klasse, men på disse klassetrin skal der også inddrages stof fra ældre perioder, så den ældre historie ikke nedprioriteres i forhold til nyere tids historie.

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne erhverver sig både viden om og forståelse af historiske sammenhænge samt erkendelse af, hvad denne indsigt kan bruges til. Det følgende er udvalgets forslag til faglige mål efter 5., 7. og 9. klassetrin.

Efter 5. klasses trin skal eleven kunne:

- gengive fortællinger om Danmarks historie
- fortælle om karakteristiske spor og begivenheder fra lokalområdet
- redegøre for, hvordan en begivenhed grundlæggende har ændret vilkårene for familie, slægt og fællesskaber
- begrunde forslag til udformning og illustration af klassens tidsfrise
- formulere sig om karakteristiske forskelle på børns hverdag
- vise på et kort de geografiske steder, som indgår i undervisningen
- udforme fortællinger om hverdagsmennesket inden for alle perioder og dramatisere disse fortællinger
- gengive hovedlinjerne i en begivenhed eller et kortere forløb fra flere perioder

Efter 7. klasses trin skal eleverne kunne:

- undersøge forskellige sider af et samfunds eksistensgrundlag
- drage sammenligninger mellem kulturmøder lokalt og nationalt
- perspektivere kanonpunkter i tid og rum
- gengive en historisk begivenhed og dens nutidsrelevans ved brug af forskellige medier
- kombinere forskellige levn til forklaring af et begivenhedsforløb
- anvende enkle begreber fra historisk metode
- søge oplysninger i forskellige medier.

Efter 9. klasses trin skal eleven kunne:

- redegøre for eksempler på innovationer inden for alle perioder
- diskutere forskellige måder at organisere et samfund på og underbygge argumentationer med lokale, nationale og globale eksempler
- sammenligne nutidige levevilkår i Danmark med andre lande og forklare væsentlige forskelle
- forholde sig til eksempler på kulturmøder i dansk, europæisk og global sammenhæng
- undersøge eksempler fra forskellige perioder på regulering af forholdet mellem den enkelte og fællesskabet
- karakterisere ideologiske og religiøse værdiforestillinger samt vurdere og beskrive brugen af dem
- argumentere for udviklingen i principperne for balance mellem magt og ret inden for hele det kronologiske forløb
- definere almindeligt anvendte historiske begreber og kende kildekritiske teknikker
- søge oplysninger i forskellige medier og være i stand til kritisk at bearbejde disse oplysninger
- vurdere troværdighed af de fremstillinger, som forskellige medier giver af fortiden
- analysere eksempler fra hele det kronologiske forløb på brug og misbrug af historie.

5.6. Kanon

Kommissoriet for udvalgets arbejde angiver, at der skal udarbejdes en kanon for historiefaget. I den forbindelse er udvalget blevet opfordret til at ”overveje konkretiseringsniveauet for 25-40 kanonpunkter”.

Udvalget tilslutter sig udarbejdelsen af en kanon, som kan sikre, at alle elever får indblik i et minimum af historisk stof fra alle perioder, og som kan sikre, at den opvoksede generation har viden om et antal væsentlige begivenheder fra Danmarks historie og andre nationers historie. Historiefagets kanon skal således sikre, at alle elever har stiftet bekendtskab med et antal væsentlige begivenheder og forløb fra oldtid til nutid.

Kanonpunkterne vil som helhed udgøre et vigtigt element i elevernes historieundervisning. Kanon tager højde for, at samfundets forskellige politiske og kulturelle grupperinger kan opleve, at listen over kanonpunkter også repræsenterer deres historie.

Udvalgets forslag til kanonpunkter er formuleret som afgrænsede begivenheder og forløb, som udgør en integreret del af det historiefaglige stof. Kanonpunkterne repræsenterer væsentlige brud eller forandringer eller de har en symbolværdi, der giver klare signaler om indhold og muligheder for perspektivering.

Det enkelte kanonpunkt kan behandles som et afgrænset emne i kronologisk sammenhæng med andre begivenheder, eller kanonpunktet kan danne udgangspunkt for et længerevarende arbejdsforløb. Det anbefales, at historiefagets kanon indarbejdes i undervisningen i et omfang, der svarer til danskfagets kanon. Derved åbnes der mulighed for, at klassen kan arbejde med stof ud over kanonpunkterne eller inddrage relevante aspekter af flere af kanonpunkterne.

I undervisningen er der således tid til at perspektivere kanonpunkterne i tid og rum. Der er også tid til at inddrage andet stof, som

- er aktuelt
- er relevant i forhold til arbejdet med tværgående emner og problemstillinger
- på anden måde anses for at have betydning for elevernes udviklings- og sammenhængsforståelse, kronologiske overblik samt indsigt og erfaring i brug af historie.

Nedenstående kanonpunkter er opstillet kronologisk og indgår i undervisningen i den angivne rækkefølge - på de yngste klassetrin dog tilpasset elevernes begyndende erfaring med historiefaget. Undervisningsvejledningen bør give forslag til perspektivering af hvert kanonpunkt, så disse forslag kan inspirere til arbejdet med lignende eller anderledes forhold andre steder og til andre tider.

Udvalgets medlemmer, Lene Rasmussen og Jens Aage Poulsen, foreslår, at faglige mål og de lokale læseplaner må være afgørende for den rækkefølge, hvori kanonpunkterne integreres.

Historiefagets kanon bør være dynamisk. Med jævne mellemrum kan kanon tages op til revision i takt med at historieopfattelse og samfund udvikler sig og til stadighed retter fokus mod nye opmærksomhedsfelter.

Udvalget anbefaler følgende kanonpunkter

Ertebøllekulturen
Tutankhamon
Solvognen
Kejser Augustus
Jellingstenen
Absalon
Kalmarunionen
Columbus
Reformationen
Christian IV
Den Westfalske Fred
Statskuppet 1660
Stavnsbåndets ophævelse
Stormen på Bastillen
Ophævelse af slavehandel
Københavns bombardement
Grundloven 1849
Slaget ved Dybbøl
Slaget på Fælled
Kvindes valgret
Genforeningen
Kanslergadeforliget
29. august 1943
FN's Verdenserklæring om Menneskerettighederne
Energikrisen 1973
Murens fald
Maastricht 1992
11. september 2001
Globalisering

5.7. Historiefagets lærere

Det er væsentligt for styrkelsen af historiefaget, at undervisningen varetages af fagkompetente lærere.

Fagligheden kan styrkes ved at

- lærere der underviser i historie fra 3. til 9. klassetrin har en linjefagsuddannelse eller en efteruddannelse, som giver tilsvarende faglige kompetencer
- etablere fagteam og dermed et fagligt forum for videndeling og gensidig inspiration
- sikre lærere efter- og videreuddannelse på fagspecifikke områder og fagdidaktik, herunder uddanne lærere, så de opnår særlig faglig ekspertise og kan bistå skolens øvrige historielærere.
- styrke skolens historiefaglige miljø, bl.a. ved at opbygge indendørs og udendørs "værksteder" til gavn for alle klasser.

5.8. Principper for undervisningen

Som det fremgår af den taksonomiske opbygning af de faglige mål, som udvalget foreslår, vil der være en tydelig progression i faget, således at eleverne gradvis bliver i stand til at håndtere fagets metoder, begreber og arbejdsformer. Principielt kan alt historisk stof bearbejdes på alle klassetrin, men det skønnes hensigtsmæssigt, at den del af det historiske stof, som står i fagets kanon, præsenterer begivenheder og forløb i et lineært tidsforløb, så eleverne også ad den vej kan danne sig et kronologisk overblik.

Eleverne skal erhverve sig kronologisk overblik både gennem præsentation af kanonpunkternes lineære og absolutte kronologiske opstilling og gennem tidsfrisens visuelle angivelse af begivenheder og disses indbyrdes kronologiske relation.

Historieundervisningen organiseres i emner og temaer med problemstillinger, dvs. at faget fortsat skal være et problemorienteret fag, hvor historiske spørgsmål bearbejdes, så det giver aktuel mening for eleverne. Det skal gøre det tydeligt for eleverne, at en problemstillings spørgsmål afgør, hvilke aspekter og perspektiver, der bliver centrale for dataindsamlingen. På samme måde skal problemstillingen tydeliggøre, at analyse, fortolkning og syntese ikke er entydige størrelser.

Gennem hele skoleforløbet, skal eleverne kunne benytte sig af varierede arbejdsformer. De skal bl.a. øves i at analysere tekster, tolke billeder og monumenter, bruge elektroniske medier samt lytte til, give og skabe en fortælling.

Udvalget ønsker at fremhæve enkelte principper for undervisning, som kan understøtte elevernes udvikling af historiebevidsthed. Det drejer sig om nærhed, indlevelse og det skabende princip.

5.8.1. Nærhed

Mange elever tillægger deres families historie stor betydning, fordi de vægter den identitetsmæssige betydningsfulde nære historie højt. De foretrækker ligeledes en narrativ tilgang, hvor historie bliver betragtet som det at fortælle historier fra det virkelige liv. Undervisningen kan med fordel bygge bro mellem de små hverdagshistorier og de store historier.

Det er en væsentlig udfordring for historieundervisningen og historiedidaktikken, at tage afsæt i elevernes egen brug af historie. Skolen kan tilbyde at sætte elevernes egen historie ind i relevante og perspektivrige sammenhænge. Derfor er det afgørende, at historielærere får oparbejdet en indsigt i, hvorledes historiebevidsthed dannes og bruges i hverdagslivet.

5.8.2. Indlevelse

Historieundervisningen skal give eleverne mulighed for at skifte fokus og ståsted. Eleverne skal lære at erhverve sig viden om en anden tid og et andet sted, så de begivenheder, der har udspillet sig i tidligere tiders samfund, kan vurderes ud fra egne præmisser.

En begivenhed, der fx fandt sted midt i en brydningstid for flere hundrede år siden, skal ses i lyset af den tid, skal tænkes ind i anderledes samfundsmæssige sammenhænge og skal forstås ud fra erfaringer og forhåbninger, som den tids mennesker kunne have.

Indlevelse i fortidens samfund og tankegange kan altid kun blive et forsøg, men det giver eleverne forståelse af, at historien ikke er en række af begivenheder, som skubber udviklingen fremad inden for et

logisk system, som lader sig endeligt afkode. Historie udvikler sig på baggrund af menneskers forestillinger og vilje til handling i et samspil med samfundsmæssige strukturer.

5.8.3. Historie skabes og forandres

Det dynamiske princip er grundlæggende for historiefaget. Ikke nok med, at der konstant fremdrages tidligere ukendte kilder, og at der konstant produceres nye kilder, men samtidig omfortolkes historiske begivenheder og forløb, fordi de får nye betydninger i ændrede samfundsmæssige sammenhænge.

Historieundervisningen kan tilbyde indsigt i disse forhold. Undervisningen bør sikre, at elever, der forlader folkeskolen, ved, at levn og øvrige valide kilder ligger til grund for historien. De skal også vide, at disse kilder som regel er bearbejdede, fortolkede, udvalgte, sammenstillede og gjort klar til formidling. Den der fortolker historien skaber den, og historielæreren må i sin undervisning være bevidst om dette vilkår.

Eleverne skal i skolen arbejde med kildekritisk metode, bl.a. fordi de på egen hånd søger informationer på internettet, hvor troværdigheden af oplysningerne kan være stærkt varierende. De skal have indsigt i, at det er af betydning, hvilke fakta der er udvalgt som basis for historikers forklaringer og fortolkninger. De skal også blive opmærksomme på betydningen af valg af kilder og sammenstilling af kilder, når de selv giver forklaringer og fortolkninger, og når de selv står som formidlere af fx en historisk fortælling.

5.8.4. Historie på de yngre klassetrin

Særlige forhold gør sig gældende, når eleverne de første år møder skolefaget historie, for netop på det tidspunkt møder de en systematik og en perspektivering af den historie, som de har med sig som ballast fra de tidlige barneår.

Mange børn ikke er bevidste om, at de fortællinger, de kender om familiemedlemmer og venner, er 'historie'. Det opdager de først, når de i historieundervisningen får øjnene op for, at deres fortællinger hjemmefra, kan indskrives i den store historie.

Udvalget anbefaler, at undervisningen i de første år af historieundervisningen skal sigte mod at lære eleverne at lære historie, dvs. indføre eleverne i de grundlæggende principper for historiefaget, som har til hensigt at styrke deres historiebevidsthed. Udvalgets forslag til faglige mål angiver, hvilken viden eleverne forventes at have efter 5. klassetrin.

Som en obligatorisk del af undervisningen arbejdes der også med stof inden for den samlede kanon, men valget behøver ikke være kronologisk, fordi der skal være mulighed for at relatere begynderundervisningen til viden, begreber og færdigheder med udgangspunkt i fx familie, lokalområde og dagligdag. Der skal ved gennemgangen af de valgte kanonpunkter også på de yngste klassetrin lægges vægt på progression med hensyn til kronologibegrebet.

Den netbaserede undervisningsvejledning kan give anbefalinger til, hvorledes kanonpunkterne kan perspektiveres med dette for øje. I øvrigt kan vejledningen give gode råd om, hvilke emner og temaer med problemstillinger, der med fordel kan knyttes til 'det nære' i relation til familie, samfund og natur og 'det anderledes' i relation til fiktion, rejser, fjernsynsudsendelser.

Undervisningen på de yngre klassetrin, skal føre eleven ind i en verden, hvor de kan lade sig gribe af en historisk fortælling og leve sig ind i det historiske univers samtidig med, at de får hjælp til at erkende betydningen af, at historie er noget, der er sket og sker i virkeligheden.

I løbet af de første års historieundervisning skal eleverne opleve fortællinger, kende historiske fremstillinger og lære, at de er fortolkninger af en virkelighed. De skal lære at sætte fortællinger og beretninger ind i sociale og kulturelle sammenhænge, der giver mening, og som i øvrigt kan få plads på den tidsfrise, som klassen fra første færd skal etablere og udbygge med tegninger, billeder og tekst.

Eleven skal kunne forbinde en begivenhed eller et forløb med andre væsentlige samtidige begivenheder og øve sig i at perspektivere stoffet frem og tilbage i tid. Denne øvelse i at iagttage en fortidig begivenheds samtidighed og usamtidighed skal være med til at udvikle deres indsigt i kronologi. Derfor skal eleverne løbende arbejde med en tidsfrise, som kan bruges, når emner og temaer placeres i tid og rum.

Undervisningen i 3.-5. klasse skal ved hjælp af fortællinger, billeder og genstande appellere til elevernes fantasi, og eksemplerne vil med fordel kunne tage udgangspunkt i konkrete personer og genstande. Denne blanding af konkrete steds- og tidsbundne faktuelle oplysninger og det fantasiprægede univers, som fortællingerne kan skabe, skal danne grundlag for, at eleverne skærper deres opmærksomhed over for brug og misbrug af historien.

5.8.5. Historie på de afsluttende klassetrin

Også på de ældste klassetrin gør der sig særlige forhold gældende på grund af:

- kanonpunkternes kronologiske organisering
- prøven efter 9. klassetrin
- fagets nære tilknytning til samfundsfag på 8. og 9. klassetrin

Udvalget er opmærksom på, at der er indbygget et dilemma i, at forslaget til kanon har et lineært fremadrettet forløb, således at kanonpunkter fra nyere tid skal bearbejdes i de ældste klasser. Udvalget vil derfor understrege betydningen af, at også de ældste tider får plads på 8. og 9. klassetrin enten som selvstændige emner og temaer med problemstillinger eller som perspektiver på de obligatoriske kanonpunkter.

Gennem hele forløbet fra 3. til 9. klassetrin er der gode muligheder for at inddrage andet stof end kanonstof eller for at perspektivere indholdet til andre perioder og andre geografiske steder. Specielt på de ældste klassetrin og frem mod prøven er det vigtigt at inddrage stof fra ældre perioder. Eleverne må ikke få opfattelsen af, at den ældre tids historie har mindre betydning end nyere tids historie.

Prøven efter 9. klasse vil få afsmittende virkning på undervisningen, hvilket udvalget overvejende anser for positivt. Eleverne på 8. og 9. klassetrin skal lære at påtage sig en selvstændig opgave for at kunne leve op til de faglige mål efter 9. klasse. Der opstilles her mål for, hvordan eleverne kvalificeret skal kunne arbejde med historie. Disse kompetencer skal bringes i anvendelse på et fagligt stof, som ikke alene skal hidrøre fra klassetrinnets kanonpunkter fra nyere tid. Det må fremgå af en kommende prøvebekendtgørelse, at prøven skal inddrage stof fra alle perioder.

Historie og samfundsfag er to fag med indbyrdes faglig sammenhæng. Det kan skabe en synergieffekt, som begge fag skal udnytte til gavn for eleverne. Historie handler ikke kun om gamle dage og samfundsfag handler ikke kun om samtiden. Historiefagets og samfundsfags stofområder indgår med fordel i et samspil.

Historiebevidsthed handler om samspillet mellem fortidsfortolkning, nutidsforståelse og fremtidsforventning. Samfundsbevidsthed kan defineres som bevidstheden om, at der eksisterer et spændingsfelt mellem individer og fællesskaber inden for samfundsmæssige rammer. Spændingsfeltet og den samfundsmæssige ramme har eksisteret til alle tider, og mennesker har fortolket fænomenet forskelligt gennem tiderne.

Udvalget vil derfor opfordre til at lærere i historie og i samfundsfag samarbejder om at se samfundsfaglige problemstillinger i et historisk perspektiv og at inddrage samfundsfaglige aspekter i arbejdet med historiske problemstillinger.

6. Konsekvenser af fagets status som prøveforberedende fag

Fra skoleåret 2006/07 bliver historie et prøveforberedende fag. Det vil givetvis medføre ændringer i forhold til forældres og elevers opfattelse af historiefagets betydning, læreres opmærksomhed på indholdet af den daglige undervisning og skolelederens opfattelse af, hvilke lærere der har tilstrækkelig faglig kompetence til at undervise i faget.

Historie som prøveforberedende fag vil få status på linje med folkeskolens øvrige obligatoriske fag, som afsluttes efter 9. klassetrin. Det er positivt, men det rummer også udfordringer.

6.1. Den daglige undervisning

Den afsluttende prøve vil få afsmittende virkning på fagets samlede undervisningsforløb, og derfor er det vigtigt, at prøven tydeligt afspejler den daglige undervisning og således inddrager alle aspekter af faget. Prøven i historie skal vise, at eleverne kan gøre det faglige stof til genstand for gengivelse, analyse, forklaring, fortolkning, fortælling, vurdering, kritisk stillingtagen og formidling. Kan prøven ikke det, er der fare for en skævvridning af den daglige undervisning. Derfor anbefaler udvalget, at den afsluttende prøve gennemføres som en mundtlig prøve med forberedelsestid, da alle fagets aspekter herved kan gøres til genstand for bedømmelse.

Udvalget anbefaler derfor, at prøven tager udgangspunkt i de faglige mål efter 9. klassetrin og i det faglige stof, der er gennemgået på 8. og 9. klassetrin, herunder kanonpunkter. Prøven skal afspejle, at historie i folkeskolen både er et vidensfag og et dannelsesfag.

6.2. En mundtlig prøve

For at sikre at prøven lever op til den daglige undervisning anbefaler udvalget, at prøven i historie skal være mundtlig. Det kan ske enten i form af en synopseprøve eller en mundtlig prøve med forberedelsestid.

6.2.1. Synopseprøve

Opgaverne formuleres af læreren på baggrund af stof fra undervisningen på 8. og 9. klassetrin. Eleven prøves i historisk viden og forståelse med udgangspunkt i de faglige måls slutmål.

- Emnet for den enkelte prøveopgave en begivenhed eller et forløb. I tilknytning til opgaven udleveres, fx et billede, en historisk fremstilling eller en anden form for historisk kilde – eventuelt en sammenstilling af flere kilder.
- Eleven trækker prøveopgaven 14 dage før prøven. Herefter udarbejder eleven en synopsis, som foreslås at indeholde følgende:
 - problemstilling formuleret som et sæt af spørgsmål, der angiver vinklen på opgaven
 - disposition for den mundtlige fremlæggelse
 - materialeovervejelse
 - metodeovervejelse

- Der afsættes 30 minutter til eksaminationen, hvor eleven i løbet af de første 15 minutter giver et oplæg. Derefter gennemføres en faglig diskussion.
- Både elevens oplæg og elevens deltagelse i den efterfølgende drøftelse indgår i bedømmelsen. Der gives én samlet karakter.

6.2.2. Mundtlig prøve med forberedelse

Opgaverne formuleres af læreren på baggrund af stof fra undervisningen på 8. og 9. klassetrin. Eleven prøves i historisk viden og forståelse med udgangspunkt i de faglige måls slutmål

- Den enkelte prøveopgave formuleres med udgangspunkt i en begivenhed eller et forløb. I tilknytning til opgaven udleveres, fx et billede, en historisk fremstilling eller en anden form for historisk kilde – eventuelt en sammenstilling af flere kilder.
- Eleven trækker prøveopgaven og får 1 times forberedelse.
- Der afsættes 25 minutter til eksaminationen. Den første del af tiden fremlægger eleven et oplæg, den sidste del af tiden gennemføres en faglig diskussion.
- Både elevens oplæg og elevens deltagelse i den efterfølgende diskussion indgår i bedømmelsen. Der gives én samlet karakter.

6.3. En skriftlig prøve

Udvalget anbefaler ikke en skriftlig prøve, men på grund af lærernes gældende arbejdstidsaftale med kommunerne må fag, hvor prøven er til udtræk, indtil videre afsluttes med en skriftlig prøve. Ved prøven sommeren 2007 vil udformningen af den skriftlige prøve tage udgangspunkt i Fælles Måls slutmål. Centralt kan der udarbejdes 3-6 forskellige oplæg til prøveopgaver, så eleverne har mulighed for at vælge et emne.

- Udgangspunktet for prøveopgaven kan være et billede, en historisk fremstilling eller en anden form for historisk kilde – eventuelt en sammenstilling af flere kilder
- Fra centralt hold formuleres spørgsmål til disse kilder. Udvalget advarer mod en skriftlig prøve, som stiller store krav til skriftlig fremstilling. Prøven bør også kunne give de elever, som ikke er så gode til at formulere sig skriftligt, mulighed for at få en historiefaglig bedømmelse.
- Prøven bør have en varighed på tre timer.
- Det skal være tilladt at medbringe egne notater til prøven.

7. Historieudvalgets videre anbefalinger

Historieudvalget ønsker afslutningsvis at pege på områder, hvor initiativer vil kunne bidrage til en styrkelse af historie i undervisningen i folkeskolen. Udvalgets anbefalinger knytter sig til indsatser i relation til læreruddannelsen, fagets organisering, videre- og efteruddannelse mv.

Herudover har det ligget udvalget på sinde at pege på, at en styrkelse af folkeskolens historieundervisning må ses i en bredere sammenhæng. Med formuleringen af en historiekanon for folkeskolen er det nærliggende at opfordre til, at en sådan kanon bruges som afsæt til meningsfulde samtaler på skolerne, blandt forældrene og i det offentlige rum.

7.1. Initiativer på centralt niveau

Det anbefales:

- at der i læreruddannelsen oprettes et fællesfag på første årgang, der sikrer, at alle lærere har "et kronologisk overblik over" og "viden om og forståelse af historiske sammenhænge". Fællesfaget tager afsæt i historisk udvikling og historiske problemstillinger. Problemstillinger knyttet til samfundsfag og kirkehistorie indgår i fællesfagets beskrivelse
- at det overvejes, om rammer og beskrivelse af liniefaget historie har en sådan udformning, at der sikres en tæt forbindelse mellem teori og praksis, uddannelse og praktik
- at det bliver tydeligt, at fagene historie og samfundsfag kan knyttes til arbejdet med projektopgaven
- at der igangsættes udviklingsarbejder, der retter sig mod folkeskolens historieundervisning, herunder "best practice", udvikling af undervisningsmidler, kursusudvikling, samarbejde mellem skolen og andre institutioner.

7.2. Initiativer på institutionsniveau

Det anbefales:

- at der igangsættes forskningsbaserede undersøgelser af historieundervisningens praksis i folkeskolen, bl.a. undervisningens organisering, undervisernes uddannelsesmæssige baggrund, fagets placering i fagfordelings- og skemateknisk sammenhæng samt behov for nye tiltag og ændringer
- at historiefagets efter- og videreuddannelse styrkes, så undervisningen i højere grad end i dag varetages af fagkompetente lærere fra 3. til 9. klassetrin. Diplomuddannelsen bør opprioriteres, så der uddannes lærere med særlig faglig ekspertise, som kan bistå skolens øvrige historielærere

7.3. Initiativer på lokalt niveau

Det anbefales:

- at der kommunalt eller på skoleniveau formuleres principper for historiefagets placering, brug af fagkompetente lærere i historie gennem hele forløbet

- at der i de enkelte kommuner eller i et samarbejde mellem kommuner sker en opgradering af konsulentfunktion og muligheder for videreuddannelse rettet mod faget
- at der på de enkelte skoler etableres fagteam til støtte for faglig opgradering og gensidig inspiration i forbindelse med planlægning, gennemførelse og evaluering af historieundervisning
- at fagteam for historie og fagteam for samfundsfag indgår i et tæt samarbejde, så der etableres en faglig dialog mellem lærerne i historie og samfundsfag
- at kommunerne opfordres til at tage initiativer til styrkelse af interessen for den lokale historie fx støtte til "Historiens dag", udvikling af forskellige undervisningsmidler mv.

8. Efterskrift

Udvalget har med glæde taget mod opgaven at opstille en kanon for historie. Det er en nyskabelse i forhold til historiefaget i folkeskolen, men i forhold til historieformidling til den brede læserskare, er det ikke en ny tanke.

I 1776 fik Danmark sin første lov om indfødsret. Året efter udsendte Ove Malling sit værk, ”Store og gode Handlinger af Danske, Norske og Holstenere”. Det var opbygget som en række eksemplariske historiske fortællinger, beregnet på at styrke sammenhængskraften i den multinationale dansk-norske helstat. I 1882 udkom A.D. Jørgensens folkebog, ”Fyrretyve Fortællinger af Fædrelandets Historie”, som kom til at spille en vigtig rolle for dansk selvforståelse efter nederlaget i 1864. Endelig udsendte historikeren Søren Mørch i 1996 ”Den sidste Danmarkshistorie - 57 fortællinger af fædrelandets historie”, hvori han med udgangspunkt i 57 eksemplariske fortællinger tog afsked med den danske nationalstat.

Det er et fælles kendetegn for disse værker, at de ikke forsøger at fortælle hele historien, men blot gennem udvalgte nedslag formidler viden til etablering af overordnede, tidstypiske tolkninger af den historiske udvikling i videre forstand.

I en vis forstand har udvalget ved udformningen af kanon stået over for samme udfordring som ovennævnte forfattere, nemlig den at udpege et antal fokuspunkter i det samlede historiske forløb, som set i sammenhæng repræsenterer den nødvendige vidensmængde for meningsfuldt at kunne reflektere over og bruge historien i en nutidig sammenhæng. Udvalget har med stor og positiv interesse søgt at løse denne opgave, og den endelige udformning af kanon er sket i stor enighed.

Det er udvalgets håb, at kanon vil kunne bidrage til at skabe det nødvendige grundlag for meningsfuld brug af historisk indsigt i en globaliseret tidsalder og samtidig danne et godt grundlag for videre uddannelse. Ligeledes er det vort håb, at rapportens anbefalinger som helhed vil medvirke til at styrke skolefaget historie som videns- og dannelsesfag.